

Маргарита Богатюк

Науковий керівник: викладач Забчук В.Д.

Тернопільський національний економічний університет

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ ПОСТАЧАЛЬНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасний стан аграрного бізнесу в Україні акцентує увагу на мікроекономічному рівні посилення оптимального споживання ресурсів. Вирішення цієї проблеми вимагає від системи управління нових підходів до організації внутрішніх потоків інформації про рух матеріальних ресурсів, які формуються функціями обліку та контролю для задоволення різноманітних потреб користувачів. За таких обставин, необхідна більш оперативна, гнучка, пристосована до ринкових умов, надійна обліково-контрольна система, яка б стала фундаментом оновленого менеджменту матеріального забезпечення. Від цього залежатиме підвищення економічної ефективності аграрного виробництва і розвиток обліково-контрольної системи галузі.

Питання удосконалення обліку, контролю й оподаткування постачальницької діяльності розглядалися багатьма науковцями, однак, ряд методологічно-організаційних аспектів обліку постачальницької діяльності продовжують залишатися дискусійними й потребують подальшого дослідження. Зокрема, недостатньо з'ясованими є змістовне наповнення визначень, склад класифікаційних ознак, які є необхідними для поглиблення аналітичних можливостей обліку та посилення його контрольних функцій; невпорядкованість складу чинників та передумов, що впливають на систему обліку та контролю постачання матеріальних ресурсів та визначають шляхи її розвитку тощо.

Для повного розуміння сутності витрат на постачальницьку діяльність підприємств доцільно сформулювати зміст постачальницької діяльності. Як відомо з теорії і практики, ця сфера у багатьох підприємствах є складною, оскільки постачання може охоплювати значну різноманітність матеріально-технічних ресурсів, що постачаються від різних постачальників, в тому числі й з-за кордону. Окрім того, нерідко під час постачання необхідних ресурсів слід враховувати і наявність внутрішнього постачання. Загалом теорією та практикою доведено, що у ринкових умовах господарювання ефективність постачальницької діяльності підприємств багато в чому підвищує їхню конкурентоспроможність і дає змогу зберегти та утримати конкурентні позиції на ринку. Поряд з невирішеністю теоретичних питань звертають на себе увагу недоліки практики: недосконалість процесу обліку та контролю постачання матеріальних ресурсів; проблеми обґрунтування функцій обліку та контролю з позиції вирішення загальної мети системи управління; прогалини у виборі методики аналітичного обліку постачання запасів, узагальнення та розподілу транспортно-заготівельних витрат тощо.

Постачальницькі процеси передбачають не лише рух матеріально-технічних ресурсів на підприємство, а й управління відповідними потоками фінансових активів, інформації, документації, а також охоплюють процеси підготовки матеріально-технічних ресурсів до використання у виробництві. Постачальницька діяльність підприємств в умовах сьогодення є важливою складовою операційної системи загалом. Наприклад, будь-які необґрунтовані управлінські рішення щодо вибору постачальників можуть призвести до неритмічності виробництва, простоїв обладнання, нераціонального енерговитрачання, підвищення собівартості виробництва, зниження продуктивності праці тощо.

Враховуючи норми Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 року № 318, слід вказати, що об'єктом витрат на постачальницьку діяльність підприємств є «продукція, роботи, послуги або вид діяльності суб'єкта підприємницької діяльності, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат» [3].

Реалії сьогодення вимагають від вітчизняних підприємств акцентувати увагу не лише

на сферу продажу, а й на процеси постачання, які багато в чому визначають ефективність збуту продукції. Відтак, важливим є комплексне розуміння витрат на постачальницьку діяльність, уникнення помилковості в обчисленні величини таких витрат у різних площинах постачальницької діяльності, а також чітку ідентифікацію їхнього місця у структурі повної собівартості продукції підприємства.

Так як постачання є одним з основних видів діяльності компанії будь-якої галузі, то історично склалося відокремлення окремих структурних підрозділів, що здійснюють закупівельну діяльність, в загальній організаційній структурі управління компанією. Ці підрозділи мають різні назви, наприклад відділ матеріально-технічного постачання, відділ (служба) закупівель, департамент постачання і т.д. Подібна деталізація характерна для лінійно-функціональних і дивізіональних організаційних структур управління бізнесом. Однак, оскільки в постачанні перетинається кілька видів діяльності, то стає необхідною міжфункціональна координація, яка в даний час переважно здійснюється службою логістики.

З розвитком інтегрованої логістики та управління ланцюгами поставок постачальницька діяльність все більшою мірою стає складовою частиною управлінських повноважень департаментів логістики та SCM.

Дослідження сучасного стану інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств дозволяє констатувати реальний факт – інформація, підготовлена різноманітними функціональними підрозділами підприємства, є суперечливою, оскільки в процесі її формування застосовуються різні, а в окремих випадках й логічно несумісні методики розрахунку, аналізу й оцінки показників. Облікова і позаоблікова системи інформаційного забезпечення підприємства переважно функціонують відокремлено, самостійно і використовують власні канали інформаційних зв'язків та принципи формування інформації. В результаті якість такої інформації апіорі не може задовільними інформаційних потреб керівника (менеджера), оскільки суттєво впливає на обґрунтованість прийняття рішень. Таким чином, відсутність інформаційної бази, побудованої на єдиних принципах, призводить до того, що на вищій рівень ієрархії менеджменту підприємства надходить інформація в багатьох випадках суперечлива, неспівставна, спотворена, яка набуває ознак дезінформації. Варто наголосити, що сучасні умови національної економіки певним чином розширюють інформаційні потреби керівного складу підприємств [2, с. 218].

Аналізуючи нормативну базу та різноманітні публікації в літературних джерелах, а також практичні дослідження щодо процесу постачання запасів в аграрних підприємствах можна зробити висновки, що в цій галузі відсутні чіткі галузеві рекомендації щодо застосування Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [3], а це свідчить про відсутність відомчого управління і має негативний вплив на достовірність інформації про постачання запасів, на вирішення питань щодо обґрунтування окремих елементів облікової політики на конкретних підприємствах, на державну політику щодо регулювання цін агропромислового виробництва.

Забезпечення матеріальними ресурсами виробничих підрозділів аграрних підприємств зумовлює виконання наступних функцій: встановлення кількісних і якісних завдань по постачанню (лімітування); підготовку матеріальних ресурсів до виробничого споживання; відпуск і доставку матеріальних ресурсів зі складу служби постачання на місце її безпосереднього споживання або на склад; оперативне регулювання постачання; чіткий облік і контроль за використанням ресурсів у підрозділах підприємства.

Зважаючи на важливе значення постачальницької діяльності для бізнесу, Л. А. Зімакова (2009 р.) запропонувала складати імунізаційний похідний балансовий звіт, що передбачає ринкову оцінку активів і зобов'язань підприємства [5, с. 261].

Завдяки імунізації досягається урівноваження надходжень та погашення платежів з урахуванням ризику несплати і відкликання. Завданням імунізаційного балансового звіту є моделювання ситуації, що дозволяє фірмі мати нормальний рівень платоспроможності, який характеризується дебіторською заборгованістю, кредиторською заборгованістю, наявними

платіжними засобами. Розроблена Л. А. Зімаковою методика складання імунізаційного звіту дозволяє створити необхідні передумови управління платоспроможністю підприємства на основі врахування всіх можливих видів платежів, що впливають на показники чистих активів та чистих пасивів підприємства [3, с. 30].

Найефективнішою формою постачання вважаємо централізовану доставку, яка дозволяє: 1) підвищити ступінь використання транспорту і складських площ; 2) оптимізувати товарні запаси, як у виробника, так і в споживача продукції; 3) підвищити якість і рівень матеріально-технічного забезпечення виробництва; 4) оптимізувати розміри партії постачань продукції.

Практичні прийоми формування облікової інформації для контролю за достовірністю процесу постачання, спрямовані на підвищення ефективності виробництва, повинні: 1) визначати систему формування облікової інформації постачання і руху виробничих запасів відповідно до галузевих особливостей; 2) використати в обліку й контролі галузеве зіставлення групування показників постачання і використання запасів виробничими підрозділами; 3) удосконалити нормативну базу підприємства шляхом розробки обґрунтованих норм постачання запасів; 4) організувати облік чинних норм і нормативів, внести зміни до них із застосуванням автоматизованого розрахунку норм; 5) застосовувати у внутрішньо-господарському контролі облікову інформацію про взаємозв'язок з аналітичним обліком на складах та виробничими підрозділами шляхом удосконалення оперативно-бухгалтерського (сальдового) методу обліку виробничих запасів; 6) організувати контроль за достовірністю формування показників необхідного обсягу постачання запасів для виробництва продукції; 7) контролювати формування показників роботи функціональних служб та виробничих підрозділів підприємства; 8) використати показники інформаційних і контрольних процедур та їх джерела в управлінні для підвищення ефективності процесу постачання запасів. У цьому зв'язку здійснення оперативного контролю постачання запасів стає одним з найважливіших завдань системи управління. Тому, пропозиції до практичного застосування на підприємствах підходів щодо організації внутрішньогосподарського контролю створюють важливі передумови для підвищення ефективності управління запасами.

Список використаних джерел

1. Белова І.М., Дідоренко Т.В. Завдання та принципи побудови обліку розрахунків з покупцями і замовниками. Сталий розвиток економіки. 2015. № 3 (28). С. 217-220.
2. Бруханський Р.Ф. Сучасні вимоги і параметри обліково-інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств України. Сталий розвиток економіки. 2012. Вип. 4 (14). С. 217-221.
3. Бруханський Р.Ф. Аналіз підходів до побудови моделей бухгалтерського інжинірингу. Вісник Житомирського державного технологічного університету. 2014. № 3. С. 27-34.
4. Забчук В.Д. Прикладні аспекти інформаційного забезпечення аналітичної діяльності в управлінні підприємством. Прикладна економіка – від теорії до практики: матеріали Першої Всеукраїнської науково-практичної конференції 15 жовтня 2015 р. Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка», 2015. С. 63-65.
5. Зімакова Л.А. Управление стратегической платежеспособностью. Научные ведомости. 2009. № 1 (56). С. 258-264.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 року № 318.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 року № 246.